

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	15 พ.ย. 2550	17	5 95 9	5

66 พระนาง

จามเทวี⁹⁹

ปฐมกษัตริย์แห่งนครหริภุญชัย

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	5 พ.ย. 2554	17	5959	5

การสร้างเมืองหริภุญชัยหรือเมืองลำพูน จากกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างบ้านเมือง ของชุมชนที่เจริญเข้าสู่ช่วงสมัย ประวัติศาสตร์ แต่เรื่องราวของเมืองหริภุญชัย ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่ปรากฏในเอกสาร ทั้งที่เป็นจารึก ตำนานต่างๆ และพงศาวดาร เช่น ตำนานมูลศาสนา ,พงศาวดารเมืองหริภุญชัย และชินกาลมาลีปกรณ์

ข้อความส่วนใหญ่ของตำนานดังกล่าว ข้างต้นจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธ ศาสนาและแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับการสร้าง เมืองหริภุญชัยเอาไว้ด้วย ซึ่งกล่าวไว้ว่า พระ ฤาษีวาสเทพและพระสุกกทันตฤาษี เป็นผู้สร้าง เมืองหริภุญชัย ซึ่งมีรูปสัณฐานคล้ายเปลือกสังข์ ใหญ่ทะเล ด้านยาวและด้านกว้างโดยรอบ 1,550 วา จากนั้นได้อัญเชิญพระนางจามเทวี ราชธิดา ของพระเจ้ากรุงละโว้ ให้ขึ้นมาปกครอง ในขณะที่ พระนางทรงอภิเษกสมรสแล้วและทรงครรภ์ ได้สามเดือน ในการเสด็จขึ้นมาครองเมืองหริ ภุญชัยของพระนางจามเทวีได้นำคณะสงฆ์ นักปราชญ์ ข้าราชการบริพารหมู่ละ 500 คน ขึ้นมาด้วย และกล่าวได้ว่าพระนางจามเทวี ได้ เป็นผู้นำเอาพุทธศาสนาขึ้นมาประดิษฐานและ เผยแพร่เป็นครั้งแรกในดินแดนแห่งนี้ ระยะเวลา ที่พระนางจามเทวีขึ้นมาปกครองเมืองหริภุญชัย ตามตำนานระบู้กราชเอาไว้อยู่ในช่วงต้นพุทธ ศตวรรษที่ 13

นอกจากนี้ในตำนานยังได้กล่าวราย ละเอียดในการเดินทางเอาไว้ว่า พระนางพร้อม ด้วยบริวารหมู่ใหญ่ลงเรือมาตามลำน้ำปิง 7 เดือน เมื่อเสด็จมาถึงชุมชนร่มคาม (ปัจจุบันคือบ้าน กู่ละม็ก) พระนางได้หยุดเผยแพร่พระศาสนา แล้วให้คนไปบอกชาวสารแกพระฤาษีวาสเทพ และพระสุกกทันตฤาษี จากนั้นพระฤาษีทั้งสอง พร้อมทั้งชาวเมืองได้อัญเชิญพระนางขึ้นนั่งบน กองทองคำแล้วอภิเษกเป็นเจ้าผู้ครองเมือง หริภุญชัย อาศัยเหตุที่พระนางจามเทวีนั่งบน กองทองคำ นครแห่งนี้จึงได้ชื่อว่า “หริภุญชัย”

เมื่อพระนางจามเทวีถึง เมือง หริภุญชัยได้ 7 วันจึงได้ประสูติโอรสสององค์คือ เจ้ามหันตย และเจ้านันทยศ หลังจากพระนาง ครองราชย์ได้ 7 ปีก็ได้อภิเษกเจ้ามหันตยศให้ ขึ้นครองราชย์ที่เมืองหริภุญชัยสืบต่อมา ส่วนเจ้า อนันตยศไปสร้างเมืองขึ้นใหม่ที่บริเวณเชิงเขาเซ ลางค์บรรพตชื่อเมือง “เซลาจันคร” เจ้ามหันต ยศครองราชย์ที่เมืองหริภุญชัยได้ 80 ปี จากนั้น ราชวงศ์จามเทวีก็ได้ครองราชย์สืบต่อมาโดย ตลอด

เรื่องราวเกี่ยวกับการสร้างเมืองหริ ภุญชัย จากตำนานดังกล่าวนี้ หากวิเคราะห์ใน

เชิงการศึกษาจะเห็นว่า เมืองหริภุญชัยมีความสัมพันธ์กับหัวเมืองทาง ภาคกลาง คือเมืองละโว้ การยอมรับและอัญเชิญพระนางจามเทวีให้ขึ้น ไปครองราชสมบัติ อาจจะเป็นเพราะว่าหัวทางภาคเหนือขาดบุคคลที่ เหมาะสมจะเป็นกษัตริย์และอีกประการหนึ่งแสดงให้เห็นว่า เมืองละโว้ มีความเจริญรุ่งเรืองและมีอิทธิพลทางการเมืองจนเป็นที่ยอมรับของ ชาวเมืองหริภุญชัย พระนางจามเทวีไม่ได้เสด็จขึ้นมาเพียงพระองค์ เดียวหากแต่ได้นำคณะสงฆ์และนักปราชญ์ราชบัณฑิตขึ้นมาด้วย จำนวนหนึ่ง ซึ่งนักวิชาการได้วิเคราะห์ว่า น่าจะมีผลในด้านการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้นในเมืองหริภุญชัย อันมีผลให้

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	5 พ.ย. 2550	17	5959	5

บ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว ในสมัยของพระนางจามเทวี
จัดได้ว่าเป็นระยะเวลาแห่งการสร้างบ้านแปงเมือง มีการขยายบ้านเมือง
ออกไปอย่างกว้างขวาง ดังเช่นที่กล่าวในตำนานว่า เจ้านันทยศได้ไป
สร้างเมืองเขลางค์ขึ้นเป็นเมืองคู่กับเมืองหริภุญชัย แสดงให้เห็นว่า
หริภุญชัยไม่ใช่เป็นชื่อเมืองอย่างเดียว หากยังหมายถึงชื่อของแคว้น ๆ หนึ่ง

โดยมีเมืองหริภุญชัยเป็นศูนย์กลาง

ในสมัยต่อมาหลักฐานในชินกาลมาลีปกรณ์ ได้กล่าวถึงความ
สัมพันธ์ระหว่างเมืองหริภุญชัยกับเมืองสุธรรมนครและเมืองหงสาวดี
กล่าวคือ เมื่อพระเจ้ากัมพลครองราชสมบัติได้เกิดเหตุอหิวาตกโรคขึ้นที่
เมืองหริภุญชัย ชาวเมืองได้อพยพหนีไปอยู่ที่เมืองสุธรรมนครและเมือง
หงสาวดีเป็นเวลาหลายปี นอกจากนี้เมืองหริภุญชัยยังมีความสัมพันธ์
กับเมืองมอญ ซึ่งปรากฏหลักฐานคือ ศิลาจารึกที่ใช้ภาษามอญจำนวน 7
หลักที่ลำพูน ตัวอักษรมอญที่ใช้ในจารึกใกล้เคียงกับอักษรมอญที่เมือง
พุกาม ในประเทศพม่ามีอายุระหว่าง พ.ศ.1628 - 1656

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	5 พ.ย. 2550	17		

ประวัติศาสตร์ของเมืองหริภุญชัย
ภายหลังรัชสมัยพระนางจามเทวี ตามที่ปรากฏ
ในเอกสารตำนานและศิลาจารึกรวมทั้งหลักฐาน
ที่เป็นโบราณวัตถุสถาน ส่วนใหญ่จะกล่าวถึง
กิจกรรมทางศาสนา เช่นการสร้างวัด การ
บูรณะเจดีย์ การปลูกต้นศรีมหาโพธิ์ การสร้าง
พระพุทธรูป การที่จารึกมีภาษาบาลีปนอยู่ด้วย
แสดงให้เห็นว่า พุทธศาสนาที่แพร่หลายอยู่ที่
เมืองหริภุญชัย ในสมัยนั้นน่าจะเป็นพุทธ
ศาสนาหินยานนิกายเถรวาท พระมหากษัตริย์ที่
ทรงเอาใจใส่และทำนุบำรุงศาสนาตามที่ได้รับ
ไว้ในตำนานคือ พระเจ้าอาทิตยราช พระองค์ได้
สร้างพระธาตุเจดีย์หลวงบรรจุพระบรมธาตุชั้น
กลางเมืองหริภุญชัย ส่วนพระอัครมเหสีของ
พระองค์ พระนางปทุมวดีเทวี ก็ทรงสร้างสถูปชื่อ
สุวรรณเจดีย์

เมืองหริภุญชัย อาจจะรวมไปถึง
แคว้นหริภุญชัย มีความเจริญมากแห่งหนึ่งใน
บริเวณภาคเหนือตอนบน และมีความสัมพันธ์
กับหัวเมืองอื่น ๆ มาตลอด จนมีการยอมรับ
ศิลปวัฒนธรรมจากแหล่งอื่นเข้ามาผสมผสาน
กับวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง ในขณะเดียวกัน
บริเวณ ภาคเหนือตอนบนยังมีเมืองที่เป็นอิสระ
ที่มีชาวพื้นเมืองอาศัยมาแต่เดิม และได้พัฒนาขึ้น
มาจนมีความเจริญทัดเทียมกับเมืองหริภุญชัย

พระมหากษัตริย์ที่ครองเมืองหริภุญชัย

สืบต่อจากพระนางจามเทวีมีมาหลายชั่วคนจนถึง
กษัตริย์องค์สุดท้ายคือ พญาธิบา ก็ถูกพระเจ้า
มังรายกษัตริย์ผู้ครองเมืองเชียงใหม่ในแคว้นโยนก
ยกมาตีในปี พ.ศ.1836 ตั้งแต่นั้นมาเมืองหริ
ภุญชัยก็ถูกรวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ
แคว้นโยนกและกลายเป็นส่วนหนึ่งของแคว้น
ล้านนาที่มีพญามังรายเป็นปฐมกษัตริย์และมี
ศูนย์กลาง อยู่ที่เมืองเชียงใหม่ นับเป็น การ
สิ้นสุดของเมืองหริภุญชัยที่มีอายุยืนยาวถึง 630
ปี

เอกสารประกอบ
คำตร จินลาด ,ประวัติศาสตร์เมือง
ลำพูน
ประวัติพระนางจามเทวี,เอกสาร
เผยแพร่วัดจามเทวีลำพูน

จักรพงษ์ คำบุญเรือง
jakpong@chiangmainews.co.th.